

HOLOKAUST

Pojem holokaust pochádza z gréckeho a latinckého slova, ktoré znamenalo celkom spáliť, úplné spálenie – celopal /t.j. celá zápalná obeta, obeť spalovaná celá bola typická napríklad pre Židov.). Označuje systematické, štátom riadené prenasledovanie a hromadné vyvražďovanie etnických, náboženských, politických skupín v období 2. svetovej vojny. Bolo to vykonávané nacistickým Nemeckom a jeho spojencami/satelitmi. Autorom termínu holokaust je nositeľ Nobelovej ceny mieru Elie Wiesel, ktorý ho použil vo svojom románe Noc (La Nuit, 1958). Slovo šoa, uvedené do spojenia s vyhladzovaním Židov Claudom Lanzmannom v dokumente Shoah (1985) znamenajúce katastrofa nebolo prijaté, aj keď by výstižnejšie označovalo túto skutočnosť. Najpočetnejšími obeťami holokaustu boli Židia, na základe konečného riešenia židovskej otázky, avšak holokaust zasiahol aj Poliakov, Ukrajincov, Bielorusov a Rómov. Taktiež bola likvidácia zameraná na homosexuálov, duševne postihnutých či politických odporcov nacizmu. Na likvidáciu boli využívané koncentračné a vyhladzovacie tábory. Koncentračné tábory boli určené pre odporcov nacistického režimu, ako aj pre nepohodlné skupiny obyvateľov. Boli tam otrasné životné podmienky a väzni boli využívaní na otrocké práce. Vyhladzovacie tábory boli budované na základe rozhodnutia o konečnom riešení židovskej otázky z leta 1941 boli budované na okupovanom území Poľska.

Známe tábory: Osvienčim, Treblinka, Sobibor, Belzec, Majdanek, Chelmo – Poľsko, Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald – Nemecko, Jasenovac – Chorvátsko, Mauthausen - Rakúsko, Terezín – Čechy. Za obeť holokaustu padlo cca. 6 miliónov židov v Európe, z toho najviac v Poľsku (cca. 3 milióny).

Osvienčim

- po nemecky Auschwitz
- tábor vzniká v lete 1940
- pôvodne 20 budov, z toho 14 prízemných a 6 poschodových, dobudovali to celkom na 28 poschodových budov
- vstupná brána s nápisom Arbeit macht frei – práca oslobodzuje
- viac ako 1 300 000 obetí
- farebné označovanie väzňov - trojuholníky na uniformách: **červený** – politickí väzni, **zelený** – kriminálnici, čierny – asociáli, **ružový** – homosexuáli, **fialový** – Jehovovi svedkovia, **modrý** – emigranti, **žltý** – Židia.

- používali na usmrtenie cyklón B . vyrábala ho nemecká firma Degesh, spotreba v 1942-1943 25 000 kg cyklónu
- spracovávali vlasy, vytrhávali zlaté zuby
- 1941 v 3 km vzdialenej dedine Brezinka začala výstavba druhého tábora Auchwitz – Birkenau
- 300 barakov, zachovalo sa 45 murovaných a 22 drevených
- 4 krematóriá s plynovými komorami
- železničná rampa – selekcia
- tábor oslobodený sovietskou červenou armádou 27.1.1945 – v tábore našli asi 7 000 väzňov

HOLOKAUST NA SLOVENSKU

- 2.apríl 1941- vyhláška Ministerstva vnútra určila, že budú založené židovské pracovné tábory a strediská
- 9.september 1941- vláda prijala tzv. Židovský kódex, ktorý bol vyvrcholením predchádzajúcich protižidovských nariadení, ktoré prijímala počas celého roka trvania platnosti zmocňovacieho zákona. Bol to jeden z najkrutejších antisemitských zákonov v moderných európskych dejinách, inšpirácia Norimberské zákony / 1935 /
- kódex:
  - ✓ legalizoval arizačný proces
  - ✓ zakazoval im vlastniť rádio, obrazy, sochy, fotografické prístroje, ďalekohľady, športové potreby, cennosti, kožušiny
  - ✓ zakazoval im stretávať sa s ľuďmi, ktorí neboli Židmi, uzatvárať zmiešané manželstvá
  - ✓ určoval im čas na nákupy
  - ✓ zakazoval im voliť
  - ✓ zakazoval im vykonávať verejné funkcie notárov, advokátov, lekárov, zverolekárov, farmaceutov

- ✓ obmedzil vzdelávanie Židov
- ✓ zlegalizoval domové a osobné prehladky
- ✓ vylúčil ich z kultúrnych a športových podnikov
- ✓ všetkým Židom starším ako 6 rokov prikazoval nosiť šesťcípú žltú hviezdu
- 2.december 1941- V. Tuka, ktorý v mene slovenskej vlády súhlasil s násilným vysídlením Židov zo Slovenska do oblastí Generálneho Gubernátu aj s kolonizačným poplatkom v hodnote 500.- ríšskych mariek, ktorý zaplatí slovenská vláda za každého vyvezeného Žida
- 25.marca 1942- v tento deň bol protizákonne vyslaný prvý transport z Popradu (1000 mladých žien a dievčat zo Šarišsko-Zemplínskej župy) do nemeckých koncentračných táborov - začala sa prvá etapa deportácií Židov zo Slovenska, pod názvom Akcia Dávid
- 11.apríl 1942- začali sa realizovať tzv. rodinné deportácie - prvý rodinný transport bol vyslaný zo stanice v Trnave
- 20.október 1942- skončila 1. etapa deportácií (postihla do 58.tisíc Židov zo Slovenska), posledný transport odišiel zo Žiliny
- Apríl 1944- z Osvienčimu utiekli dvaja Židia pôvodom zo Slovenska, ktorí o tomto koncentračnom tábore podali významnú podrobnú správu- A. Wetzler a R. Vrba
- 30.september 1944- začala druhá etapa deportácií zo Slovenska, ktorá bola plne z iniciatívy a v réžii nacistických okupačných orgánov
- 31.marec 1945- zo Slovenska odišiel posledný transport Židov. Skončila sa druhá etapa deportácií, ktorá zasiahla približne 13. tisíc židovských obyvateľov
- Koncentračné strediská- boli koncentračné tábory zriadené slovenským ministerstvom vnútra v marci 1942 na sústreďovanie Židov pred ich deportáciou zo Slovenska. Ministerstvo vnútra zriadilo tieto koncentračné tábory v celkovo piatich lokalitách:
Bratislava - Patrónka, Sered', Nováky, Žilina, Poprad
- Výnimky- možnosť zachrániť sa pred deportovaním prostredníctvom výnimiek, ktoré udeľoval prezident (udelil asi 1000, ktoré chránili približne 4000 osôb). Boli udeľované osobám potrebným pre hospodársky a verejný život SR, alebo Židom prekrsteným pred

---

14.3.1939 či židovským partnerom zo zmiešaných manželstiev. Celkovo ich bolo priznaných asi 15.889. Väčšinou však mali len dočasnú platnosť (po vypuknutí SNP boli hromadne odoberané) a tie, ktoré boli ponechané (najmä lekárom a pod.) neboli nacistami vždy rešpektované.